

RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR TA'LIM JARAYONIDA: IMKONIYATLAR VA MUAMMOLAR

Kozimov Sarvarbek Dilmurod o'g'li

Annotatsiya: *Ushbu maqolada raqamli texnologiyalarning ta'lim jarayonidagi o'rni, uning imkoniyatlari va duch kelinayotgan muammolar tahlil qilinadi. Raqamli vositalar yordamida dars samaradorligini oshirish, masofaviy ta'lim imkoniyatlari va interaktiv o'quv platformalarining afzalliklari yoritilgan. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalardan foydalanishda uchraydigan texnik, metodik va psixologik muammolar to'g'risida so'z yuritiladi.*

Kalit so'zlar: *raqamli texnologiyalar, ta'lim, masofaviy ta'lim, imkoniyatlar, muammolar, interaktiv platformalar, innovatsion yondashuv, dars jarayoni*

Zamonaviy ta'lim tizimi dunyoda sodir bo'layotgan texnologik yutuqlar, sun'iy intellekt, internet tarmoqlari va raqamli resurslar bilan bevosita bog'liq bo'lib, raqamli texnologiyalarsiz ta'limni tasavvur etib bo'lmaydigan bosqichga yetdi. Raqamli texnologiyalar nafaqat o'qitish va o'rganish shaklini tubdan o'zgartirdi, balki butun pedagogik yondashuvlar, didaktika va metodika sohasida yangi paradigmalarni shakllantirdi. XXI asr bilim jamiyatida raqamli savodxonlik har bir o'quvchi, talaba va o'qituvchining asosiy ko'nikmasiga aylanishi zarur bo'lmoqda.

Bugungi kunda raqamli texnologiyalar deganda kompyuterlar, planshetlar, mobil qurilmalar, internet, bulutli texnologiyalar, sun'iy intellekt, virtual va kengaytirilgan reallik, interaktiv doskalar, onlayn platformalar, mobil ilovalar, raqamli laboratoriyalar va o'quv dasturlarining majmuasi tushuniladi. Bular ta'lim jarayonining barcha bosqichlariga singdirilib borilmoqda. Xususan, darsni tashkil etish, topshiriqlarni baholash, talabalarning bilim darajasini monitoring qilish, o'quv jarayonini avtomatlashtirish, o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi muloqotni kuchaytirish kabi funksiyalar raqamli vositalar orqali amalga oshirilmoqda.

Masalan, Google Classroom, Moodle, Zoom, Microsoft Teams, Khan Academy, Coursera kabi platformalar pandemiya davrida millionlab ta'lim oluvchilar uchun yagona ta'lim manbaiga aylandi. Bundan tashqari, AI asosidagi platformalar (masalan, ChatGPT, Grammarly, Duolingo) esa til o'rganish, matn yozish va tahlil qilish, shaxsiy o'rganish tezligiga moslashtirilgan tavsiyalar berish imkoniyatini yaratmoqda.

Raqamli texnologiyalarning ta'limdagi asosiy imkoniyatlari

Birinchidan, ta'limning individuallashtirilgan modelini yaratish imkoniyati kengaydi. Har bir o'quvchi o'zining bilim darajasi, tezligi va qiziqishiga mos tarzda materiallarni o'zlashtira oladi. Bu yondashuv ta'lim sifatini sezilarli darajada oshirishga xizmat qiladi.

Ikkinchidan, raqamli platformalar orqali ta'lim olish chegarasiz bo'lib qoldi. Dunyodagi istalgan universitet, o'quv markazi yoki o'qituvchidan masofadan turib o'qish

imkoniyati mavjud. Bu esa mintaqaviy yoki ijtimoiy tengsizlikni bartaraf etishga yordam beradi.

Uchinchidan, interaktiv vositalar (video darslar, simulyatsiyalar, animatsiyalar, virtual laboratoriyalar) orqali o‘rganish jarayoni yanada qiziqarli, tushunarli va samarali bo‘lmoqda. Talaba yoki o‘quvchi murakkab tushunchalarni real tajriba asosida sinab ko‘rish imkoniyatiga ega bo‘ladi.

To‘rtinchidan, raqamli baholash tizimlari o‘qituvchi ishini yengillashtiribgina qolmay, aniq, shaffof va tez tahlil imkonini beradi. Bu orqali o‘quvchining kamchiliklari va kuchli tomonlarini aniqlab, yondashuvni moslashtirish mumkin.

Beshinchidan, raqamli vositalar orqali o‘qituvchilar uzluksiz ravishda o‘z ustida ishlashi, yangi metodikalarni o‘rganishi, jahon tajribasidan xabardor bo‘lishi mumkin. Bu esa ta‘lim sifatiga bevosita ta‘sir ko‘rsatadi.

Raqamli texnologiyalar bilan bog‘liq muammolar va chaqiriqlar

Raqamli texnologiyalar jadal joriy etilayotgan bo‘lsa-da, bu jarayonda muammolar ham yo‘q emas. Avvalo, internet va texnik vositalarning yetarli darajada mavjud emasligi ko‘plab hududlarda ta‘lim olishni murakkablashtirmoqda. Ayni paytda, masofaviy yoki onlayn ta‘limni sifatsiz amalga oshirayotgan hollarda bilim sifati pasayib ketmoqda.

Yana bir muammo — raqamli savodxonlikning past darajada bo‘lishidir. Ayrim o‘qituvchilar hali ham raqamli platformalardan to‘g‘ri foydalanishni o‘zlashtirmagan, bu esa ulardan to‘laqonli foydalanish imkonini cheklaydi. Bundan tashqari, noto‘g‘ri ishlatilgan texnologiyalar chalg‘ituvchi omilga aylanishi mumkin.

Ma‘lumotlar xavfsizligi masalasi ham dolzarbdir. O‘quvchilarning shaxsiy ma‘lumotlari, ta‘limga oid kontentlar va muloqotlar maxfiyligi doimiy nazorat ostida bo‘lishi kerak. Ayniqsa, bolalar bilan ishlanadigan platformalarda xavfsizlik choralarining yetarli darajada ko‘rilmasligi salbiy oqibatlarga olib kelishi mumkin.

Psixologik salomatlik masalalari ham e‘tibordan chetda qolmasligi lozim. Kompyuter yoki gadjetlarga bog‘liqlik, real muloqotning kamayishi, ko‘z va asab tizimiga salbiy ta‘sir kabi omillar o‘quvchilar ruhiyatiga ta‘sir ko‘rsatadi.

Raqamli ta‘limni muvaffaqiyatli yo‘lga qo‘yish uchun birinchi navbatda o‘qituvchilarning raqamli kompetensiyasini oshirish, ularni yangi texnologiyalar bilan ishlashga tayyorlash muhim. Buning uchun muntazam seminar-treninglar, o‘quv kurslari va malaka oshirish dasturlarini joriy etish lozim.

Shuningdek, ta‘lim muassasalarining texnik bazasini kuchaytirish, barqaror internet bilan ta‘minlash, o‘quvchilar uchun bepul yoki arzon qurilmalarni taqdim etish orqali teng imkoniyatlar yaratilishi kerak.

Raqamli kontent sifatiga alohida e‘tibor berilishi lozim. Har qanday texnologiya samarasi bevosita uning ichki mazmuniga bog‘liq. Shuning uchun interaktiv, o‘rgatuvchi, milliy qadriyatlarga mos va yoshga xos kontentlar ishlab chiqilishi talab etiladi.

Shuningdek, ota-onalar bilan hamkorlik qilish, ularni raqamli ta‘lim muhitida farzandlari faoliyatini to‘g‘ri nazorat qilishga o‘rgatish ham muhim omil hisoblanadi.

XULOSA

Raqamli texnologiyalar ta’limni demokratlashtirish, shaxsiylashtirish va zamonaviylashtirishga xizmat qilayotgan qudratli vosita hisoblanadi. Ular yordamida nafaqat o‘quv jarayonining sifati oshmoqda, balki butun jamiyatda bilimga bo‘lgan yondashuv, pedagogik madaniyat va ta’lim falsafasi o‘zgarib bormoqda. Biroq bu imkoniyatlar to‘liq ro‘yobga chiqishi uchun tizimli yondashuv, to‘g‘ri boshqaruv, malakali pedagoglar va texnik resurslar bilan ta’minlanish talab etiladi. Shundagina raqamli texnologiyalar orqali ta’limda haqiqiy yutuqlarga erishish mumkin bo‘ladi.

ADABIYOTLAR:

1. „Eurydice“. 9-oktabr 2016-yilda asl nusxadan arxivlangan. Qaraldi: 25-mart 2017-yil.
- 2.↑ Stephens. „Preschool Report“. ChildCareIntro.com (28-noyabr 2013-yil). 12-dekabr 2013-yilda asl nusxadan arxivlangan. Qaraldi: 9-dekabr 2013-yil.
- 3.↑ Turner, Martin; Rack, John Paul (2004). The study of dyslexia. Birkhäuser, ISBN 978-0-306-48531-2